

Kolozsvár címeres emlékei.

7. Manino Peccti (?) síremléke. 1499.

A 185 cm. magas és 87 cm. széles homokkőből készült igen érdekes síremlékünk mind a négy sarkán is közép részén is megvan sérülve. E sérüléseket legfőbbképpen a felirat sinyli.

Az alól-felül egyszerű vonallal határolt keret domborított minusculákkal írt legendája:

sepultus est . ob s peccti filij petri de
man.no r. m.
anno domini 1499. mensis
april die septimo

Vagyis: Hic sepultus est nobilis dominus Peccti¹ filius Petri de Manino r m anno Domini 1499. mensis Aprilis die septimo.

A képes mezőbe elhelyezett címér: Tárcsára emlékeztető, talpán befelé csücskösített homorú pajzsban karmaiban hengerecskét tartó sas. A pajzs felett szembe néző ökörfej. A képes mező két felső sarkából kigyózó szallagok indulnak ki és dúsan alá omolva a képes mező pajzs alatti, kevésbé mélyített részét sűrűn betöltik. Az orrjegyet helyettesítő s a pajzs felett és alatt elrendezett szallagfonadék kapcsolatát — sajátos módon — nem a pajzs két oldalán, hanem a *pajzs mögött* találjuk meg. A pajzs magassága 49 cm.

A pajzsalak feltűnően mereven van ábrázolva, a mint azt

¹ Olvasható még Pelca, Pelea, Peleti, Pelcti alakban, de így értelme nincsen, illetve keresztnévvé fel nem oldható.

nálunk a XIV. századbéli czimerképeken láthatjuk.¹ Csőre csukott, nyelve nem látszik. A nyak annyira merev, hogy a fark középső tollával ugyanegy tengelybe esik. A fark nem ornamentált, hanem legyezőszerűleg szétterjesztett. Legkevésebbé szép a czombok alakja, melyek túlságosan vannak szemléltetve. A karmak mereven nyúlnak lefelé. Igen sajátos, szokatlan a szárnyak ábrázolása. A könyök nem félkör szerű, hanem vízszintesbe hajlik, az evező tollak befelé vannak göngyöltve.

Kinek emlékére készült ezen, már sajátosságaiban is igen érdekes sírkő? Személyazonosságát megállapítanom nem sikerült. A vezetéknev kiolvasása úgy hiszem hibátlan. A kitérődedezett helyen csak egyetlen egy betű betoldására mutatkozik tér. Az épen maradt szövegrész: *Manino* határozottan olaszos névre mutat, miért is leghelyesebbnek tartom azt *Manino*-ra kiegészíteni. Nehezebb az eset a keresztnévvel, bárha ennek minden betűje épen maradt. Azonban a kőfaragó a betűk kivésésénél nem járt el elég következetesen. Különösen a *c*, *e*, *l* betűk vannak úgy formálva, hogy könnyen összetéveszthetők. A keresztnévből csak a két első betű van kellő határozottsággal kivésve és épp ezért a név olvasása több változatban lehetséges.

E sírkő a farkas-utczai ref. templomban találtatott fel, a hol mint padozatkozó szolgált.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

8. Ismeretlen czimer. XV. század.

Jakab Elek Kolozsvár történetét tárgyaló nagy szabású munkájában a többek között két olyan czimeres emlékről is beszámol, mely a legnagyobb mértékben fölkelte érdeklődésünket. Az egyik czimer a Kossuth Lajos-utca 7. sz. ház (unitárius püspöki lak) csúcsíves kapuját díszíti, a másik a Szt.-Mihály egyháznak az 1860-as években történt restaurálása alkalmával bukkant elő és a XV. század első feléből származó síremlék. Ez utóbbi eredeti helyére visszahelyeztetett és a padozat kövekkel be lett fedve, tehát ezidő szerint vizsgálata alá nem vonható.

A két czimer azonos s Jakab Elek ezeket a német lovagrendnek tulajdonítja. Bizonyítékul két oklevélre hivatkozik, az egyik II. István királynak 1166 okt. 24-én kelt megerősítő levele, melyvel jóváhagyja Vidának, Doboka fiának a jeruzsalemi rend (fratribus Iherosolimitanis) javára tett ajándékozását. Az elajándékozott birtokok: szent Péter tiszteletére épült monostor, Sala (Szalla) és Enchimil (Cuchinis vagy Euchinis) puszták. E birtokokat azután Kolozsvár közvetlen közelében helyezi el. A monostort a Szent Péter egyházzal azonosítja, Sala pusztá emlékét az Erzsébet kór-

¹ V. ö. Nagymartoni Miklós 1353. és 1380. évbéli pecséteit. *Bárczay Heraldika* 140. l.

ház birtokai között szereplő „Sala-tava“-ban véli föltalálni, sőt siet azt is megjegyezni, hogy Sala nemzetség is van Kolozsvárt.¹

A második bizonyíték lenne IV. Béla királynak 1244-ben kelt adománylevele, melylyel Ketzely és Suk földét, továbbá Zéla vidékét a német lovagrendnek adományozza. E birtokokat Jakab Elek a mai Zsuk, Kecze, vagy Kecsed községekkel és Zilah városával azonosítja. Lássuk mennyiben állanak meg e bizonyítékok?

Mindenekelőtt kétkedéssel fogadom Szent Péter monostornak Kolozsvár közvetlen közelében való létezését, mert azt ezen az oklevelen kívül semmi más írott emlék, vagy szóhagyomány nem igazolja. Érthetetlen az Euchimil, Cuchinis, vagy Euchinis puszta neve is. Érthetetlen, de csak addig a pillanatig, míg meg nem ismerkedünk az oklevélben említett Doboka fiával Vidával. Ez a név világosságot derít az egész oklevélre. Tudjuk, hogy a Dobokaiak a Kökényes-Radnót nemzetség tagjai, ezek birtoka a maros-tordamegyei széplaki uradalommal nyugat felől határos Kökényes!² Erre, vagy még inkább a mai Kolozsvármegye északnyugati határán, Nyíres és Felsőfüld községek között fekvő Kökényes községre vonatkozó az oklevélbeli puszta és nevének helyes olvasása tehát: *Cuchinis*.

Az 1166-beli oklevélben említett Vida özvegyével találkozunk 1214-ben, a mikor testvérével a Szil nembéli Adorjánnal egyetértve egyik szolgáját szabadon bocsátja.³ Erről a Szil nemzetségről pedig tudjuk, hogy a mai Szilágyvármegye délkeleti részén az Egregy patak völgyében körülbelül 15 km. távolságra a fentebb említett Kökényes községtől, Szil nevű falut és Szent-Péter nevű egyházat alapított. Vegyük még figyelembe, hogy ezt a Szil nevű falut okleveleink Scil, Scily, Silu, de hibásan *Salu* alakban is emlegetik és nem lehet többé kétségünk az iránt, hogy a kérdéses oklevélben felsorolt puszták és monostor nem Kolozsvár közvetlen közelében, hanem ettől jókora távolságra feküdtek. E birtokok megjelölésénél Jakab Elek téves uton járt.

Van azonban — mint már említettem — még egy bizonyíték, Béla királyunknak 1244-ben kelt oklevele. Ezt a bizonyítékot elfogadta egy újabbkori író is.⁴ Az oklevél kelte arra az időpontra esik, midőn IV. Béla király a német lovagrendet megfosztotta Kunország és a Barczaság birtokától és mintegy kárpótlásul adja nekik a *nyitrai várhoz tartozó* Keztelen és Suk, valamint a *szolgagyőri várhoz tartozó* Zéla falvakat.⁵

¹ Kolozsvár tört. I. k. 289. Oklvt. I. k. 5.

² Dr. Karácsonyi J. Magy. Nemzetségek II. k. 336.

³ U. o. III. 71.

⁴ *Reiszig Ede* IV. Béla kir. és a János lovagrend magyarorsz. Századok, 1901. évf. 534. l.

⁵ *Illésy J.* Törekvések a német lovagrend meghonosítására Magyarországon. Századok 1902. évf. 237.

E két adatot egybevetve, több szót rá vesztegetni feleslegesnek látom. Hiszen itt még messzebbmenő tévedéssel állunk szemben.

De Jakab Eleknek nem tűnt fel az sem, hogy a két oklevélben két különböző lovagrendről van szó. Az 1166-beli oklevél a jeruzsálemi Szent János souverain lovagrendet (fratres hospitales Sancti Johannis) említi, ellenben az 1244-ben kelt oklevélben világosan a német lovagrendről van szó. Már pedig a magyar történelem előtt e két lovagrend igen ellentétes szereplésük miatt össze nem téveszthető. A János lovagoknak a tatár beütéskor IV. Béla király személyével szemben tanúsított bátor és áldozatkész magatartásuk, valamint az országnak tett kiváló szolgálataik minden iskolás könyvben kegyeletesen emlékeztetben vannak tartva. Ellenben a német lovagrendnek a magyar államisággal való szembe helyezkedése és a királyi házzal szemben való hálátlan viselkedése szintén köztudomású. Ránk nézve legfontosabb azonban azon körülmény, hogy az utóbb nevezettek csak 1192-ben alakultak lovagrenddé, tehát az 1166-ban kelt oklevél reájuk nem is vonatkozhatik.

Ezen, vélt bizonyítékok s az említett címeres emlékek vitték bele a köztudatba a német lovagrendnek Kolozsvárt való szereplését. Tartozom azonban Jakab Elek kegyeletes emlékének azzal, hogy rámutassak, miszerint ő is érezte, hogy adott esetben téves utakon jár. „Az oklevelekben megnevezett szerzetes rend, az annak adományozott falvak s praediumok, úgyszintén a német lovagrend Kolozsvárt és környékén létezőnek állított birtokai, sőt a ma is létező rendcímer *mint egy kibonyolíthatatlan rejtély*, valami sejtetemszerű való gyanánt tűnik fel előttem . . . a valót keresve *bizonytalanul tétoვάζok*: egy későbbi nyomozó majd tán megtalálja azt . . .”¹

Az előzmények illetén ismertetése után rátérhetünk magára a címerre. A Kossuth Lajos-utca 7. sz. ház csúcsíves kapuja fölött van elhelyezve az egyik köemlék. Jobbra dőlt háromszögű pajzsban görög kereszt felett hatágú csillag. Kiséret jobbról s, balról *t* betű. A címeralakok nem fekszenek a pajzs tengelyében, hanem balharánt polya mentén helyezkednek el, illetőleg a megdőlt pajzs daczára megtartják függőleges helyzetüket. A pajzs jobb peremén tőredezett és ezért a fölületes vizsgáló előtt idomtalanak tetszik. Pajzs nélküli jelképnek látszik a Jakab Elek közölte rajzon is.²

A már említett síremléket sajnos nem vehetjük vizsgálat alá, mert vissza van helyezve a templom kőpadozata alá. A Jakab Elek közölte rajz szerint a címeralakok azonosak, sőt az *s* és *t*

¹ Kolozsvár tört. I. k. 292. l.

² Rajzok VIII. tábla.

Győrő Tamás siremléke

BCU Cluj / University Library Cluj

betük is feltalálhatók a pajzsban. A pajzs itteni ábrázolása azonban aggodalmat keltő. Háromszög alakja ugyan fölismerhető, de nagyon el van nyújtva. Sajátságosnak találom azonban, hogy egy külső pajzsra van helyezve, tehát kartus jelleget ölt s azon felül a külső pajzsban barokkos díszítések nyomai láthatók. Gróf Eszterházy János megállapítása szerint e 128 cm. hosszú és 96 cm. széles sírkő az északi mellékhajó aspis talaja s a kápolnanyílás küszöbe alatt találtatott. A koponya és lábszárcsontok még elég épek voltak, a fejpárna első érintésre szétfoszlott, koporsónak semmi nyoma. A sírkő felírata csak részben maradt fenn, domborúan vésett betűiből ítélve a XV. sz. első feléből valónak látszik. Rajta a halálozás éve nincsen megjelölve, csak napja: decz. 3. Szerinte a lovagrend egyik előkelő tagjának, hihetően éppen perjelének emlékére készült, mert csak ilyenek temetkezhetek az egyházi kápolnák ily kiténő helyére.¹

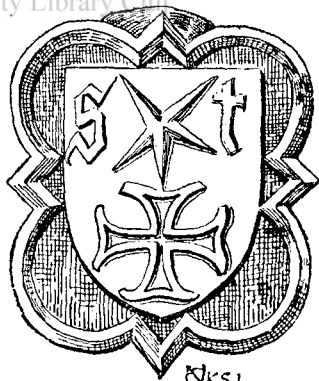
Megkíséreltem a Jakab Elek adta rajzon a síremlék minusculás legendáját kiolvasni: . . simo septimo, maria (?) barbare obyt.

Az sem állapítható meg bizonyosan, hogy a sírkövön levő keresztnév tényleg az év decz. 4-ik napját jelöli-e, avagy az oda eltemetett nő nevét kell benne keresnünk?

Ugyancsak a Szt.-Mihály egyházban a déli mellékhajó oldalfalába erősítve találunk egy czimeres emléktáblát, mely ugyancsak a már ismertetett czímert ábrázolja, de itt már csúcsíves négyes karámba. Az eltérés mindössze annyi, hogy itt a kereszt fölötti csillag öt ágú és a két betű nem illeszkedik a kereszt felső ágához, hanem a csillag két oldalán helyezkedik el.

Mindenekelőtt felemlítem czimerképünknek a Krisztus-rend jelvényének régi alakjával való hasonlóságát.² E hasonlóság azonban mi jogot sem ad arra, hogy a kettő között valamelyes benső összefüggést keressünk.

Tudjuk azt, hogy Kolozsvárt a XV. század folyamán több zárda létesült. Ilyenek voltak a Carmeliták, Domokosok, Minoriták, Ferenczrendiek, valamint ez utóbbiakkal egyesült szürke öltönyűek, a Domokos-rend női zárdája, végül a Szent-Egyedről és Szent-Lélekről nevezett zárdák. Czimerünk nyilvánvalóan egyházi jellegre való tekintettel, nem térhettem ki az elől, hogy ezen a téren ne keressen megfajtását. Ez irányú kutatásaim során bukkantam rá egy

Ⓜksj

¹ *Jakab E. Kolozsvár tört.* I. k. 292. 293. l.

² *Max Gritzner. Ritter- und Verdienstorden* 356.

ma már teljesen feledésbe ment egyházi lovagrendre. Ez a vörös csillagos keresztos vitézek rendje: *crucigeri equestris ordinis cum rubea stella*. Ugyanakkor, midőn Jeruzsálemben a János lovagok rendje virágzott; Bethlehemben, Üdvöztőnk bölcsője helyén találjuk amazok szervezetét is. Midőn a XII. században Saladin szultán a szentföldet elfoglalja, kereszteseink kénytelenek Európába menekülni. Sternberg Albert herceg vezetésével a Prága melletti Hlupetin városkában telepednek le. Kórházakat alapítanak és tartanak fenn, mely később a Szt.-Ferencz-rendnek lett alárendelve. Kiváltság leveleiket IV. Innocentius és IV. Sándor pápától nyerik. Ez utóbbi 1255-ben nyert diploma a csillagot Sternberg Albert emlékezetére rendeltnek mondja, mert e kiváló lovag volt az, ki a rend tagjait Syriából Európába vezette.¹ Így tehát a csillag, mint beszélőcímer jelentkezik.

E rendnek Magyarországon való szerepléséről kevés adatunk van s az is későbbi időből való. E szórványos adatokat Kolozsvár városával összefüggésbe hozni nem tudom, de mint-hogy e rend jelvénye az ismertetett címerekkel kétségtelenül egyez és mert arra is van adatunk, hogy a Szent Ferencz-rend — melynek, mint fentebb említettem e lovagrend alá volt rendelve — Kolozsvárt elaggult szegények számára a XV. században kórházat tartott fenn, kénytelen vagyok emlékünк eredetét keresve ezt is figyelembe venni.

A pajzsba illesztett két betű: s. f. értelme természetesen csak a címer megfejtése után lesz felderíthető.

9. Gyerő Tamás siremléke. 1500 körül.

Ugyancsak a farkas-utcai templomban a hatalmas Mikolaj-nemzetség egyik tagjának tetemei fölött igen értékes siremlék emelkedett. Ez 170 cm. magas, 81 cm. széles késői csúcsíves modorban szerkesztett művészi faragásokkal ellátott mészkő.

A képes mező díszes faragványaival ellentétben a legenda primitívül vésett, góthizált latin betűkkel van öszszerőva és sajnos, kísérlet sem tétetett rajta az évszám megjelölésére.

HIC IACET EREGIVS DNS
THOAS GEREV DE SZAMOSFALVA CIVIS ANIA DEO
CMENDA . . .

TVR ROGO SUCCESSORES ME
OSVT ORET DEV PRO ANIMA SVA ANO DOI.

Vagyis: Hic jacet egregius dominus Thomas Gereu de Szamosfalva cujus anima Deo commendaretur. Rogo successores meos ut orent diu pro animam suam. Anno Domini

¹ M. Czinár. Monasteriologiae regni Hungariae Tomus II. 176. 177.

A képes mezőt a nemzetségi címer foglalja el: Kerekalpú, de tárcsára emlékeztető pajzsban koronából növekvő szarvas. Elő-részeivel a pajzsba mélyen benyomuló csőrösisak díszbe a pajzsalak. Az orrjegy négy ágba indul s plasztikusan domborított levélzetet alkot. E levélzet a pajzs alatt összefut és végeiben természetes akantust mutat.

A pajzs magassága 40 cm., erre 24 cm. magas sisak van helyezve. A korona és sisakdísz együttes magassága 30 cm. Az arányok távolról sem oly pontosak, mint a Mikola-cízmernél. Ez az aránytalanság általában jellemzi a korabeli armalis-cízmereket is.

A címerképben némi átváltozást is látunk. A szarvas, mely a Mikola címerben még csak szügyből növekedő, itt már előlábaival jelentkezik. Ez tehát a nemzetségi címer bővülésének harmadik fokozata, mert egy 1455-beli pecséten a Gyerőffi címer a pajzsfőből szétágazva lenyúló szarvas-aggancs, szárjai között keresztel.¹ A címeralak hasonló átváltozásaira számos példát ismerünk. Legközelebb fekvő a Berzeviczy, valamint Pócs család szarvasfeje, mely 1423-ban menekülő természetes szarvassá lesz. Ellenkező esetre azonban példát nem tudok. Már ezért is felöltőnek tartom, hogy Siebmacher az 1415-ben adományozott Tamásfalvi címert,² melyen a pajzsalak: aggancsán elszakított hálóval menekülő szarvas, a Mikola nemzetségbelieknek tulajdonítja. Tévedését azzal tetézi, hogy a Gyerőffi, Mikola, Kemény stb. családokat a Tekle nemzetségből eredezteti.³ Tudtommal a szarvas teljes alakjában csak a Kemény család tagjai által 1763-ban használt címeres pecsétjén fordul elő.⁴

Tévedésbe esik Bárczay is, midőn címerünket a Mikó családé gyanánt mutatja be.⁵

A pajzsalak és sisakdísz változatlan. Ábrázolásukban a természetességre való törekvést föltétlenül föl kell ismernünk. Általában a címer egész szerkezetében azt a benyomást kelti, mintha az egy pár év múlva nálunk is előtűnedező renaissance útját akarná egyengetni. Éles ellentétet vált ki, a mindenesetre más kéz által szerkesztett legenda. Olybá tűnik fel előttem e síremlék, mintha a csúcsíves és renaissance modor végső küzdelme menne itt végbe.

A képes mezőt vonallal kísért egyszerű pálczatagozat határolja. E vonalzás a keret szélén ismétlődik.

Ez a Gyerő Tamás volt az, kinek szamosfalvi kuriáját a kolozsvári polgárok 1488-ban fegyverrel támadták meg és onnan feleségét és gyermekeit elűzték.⁶

¹ Siebmacher 102. tábla.

² Br. Nyáry Albert. A heraldika vezérfonala 108.

³ Siebmacher 237. tábla.

⁴ R. Kiss István. Természetes ábrázolás 45.

⁵ Heraldika 136. l. 365 ábra.

⁶ Gr. Kemény József. Dipl. Trans. Suppl. tom. V. pag. 51—55.

10. Cly János portáléja. 1528.

Nemcsak Kolozsvárt, de egész Erdélyben a renaissance legelső példája az a kis portalé, mely a Szt. Mihály templomból az evangelium oldal felől, annak sekrestyéjébe vezet. Kor tekintetében utána a beszercei evangélikus templom nyugati portáléja következik, mely a templom részleges felépítése alkalmával, 1560—1563 között keletkezett. Magánházaknál a renaissance legrégebb alkalmazását Nagyszebenben a Schnell, utóbb Teutsch-féle mező-utcai ház 1552-ben keletkezett szép szobaajtóján látjuk.

Általában meg kell jegyeznünk, hogy Erdélyben az építészeti stylusok különböző stadiumai mindig később jelentkeznek, mint nyugaton. Itt még a XIII. század végén is román stylusban építkeznek, míg ellenben Németországban már a XIII. század közepén uralomra jutott a csúcsíves modor. Nehány évtizedig tartó átmeneti korszak után tér nyílik itt is a gothikának, de a míg Németországban a késői csúcsíves modor már a XIV. század közepén lábra kap, addig nálunk csak 1471-ben találjuk első datált példáját a nagyszebeni evangélikus plebánia templom sekrestyéjében. Így vagyunk a renaissanceval is, mely csak a XVI. sz. közepén kezd tért hódítani, a mikor Németországban már virágkorát is leélte.

A mi portálénk, a rajta levő évszám szerint 1528-ban készült, tehát annyira megelőzte a többi erdélyi renaissance készítményt, hogy e tekintetben teljesen kivételes esetnek kell tekintenünk.¹

Henszlmann tudni véli, hogy a portalé eredetileg nem erre a célra készült s csak később jutott mostani helyére.²

Az ajtó szemöldökköve körívű pártával van ellátva, ennek felső párkányán, száraz faágakon, most már itt-ott letöredezve, madarak vannak faragva. Tympanonján domborún faragott, virágfüzérrel játszó meztelen gyermeksoportozat. Alatta borotvált arcú férfi mellképe, fején barétte, testén bő tunica: vestis camisialis, ujjasaiból két kiálló kéz szallagot tart e felrattal: D(ominus) IOANNES CLY. A portale donatora. A mellkép alatt angyalok, kezeikben szőlőgerezdekkkel, közöttük felirat nélküli mondatszallag vonul. Kétfelől satyrfők.

A béllet szintén gazdagon alkalmazott relief diszítványokkal van ellátva. A jobb profil talpazatán renaissance pajzsba foglalva látjuk a város jól ismert czímerét: nyitott kapus, hárombástyás ormos várfal. Felette növényi ornamentika között szintén két angyalkát látunk. Ezek egyike egy igen jól stylizált hatyú nyakába kapaszkodik. A béllet belső oldalán ismétlődik a két angyal alakja. Itt a felső a földgömböt tartja felemelt karjaival.

A bal profil talpazatán szintén renaissance pajzsban a donator

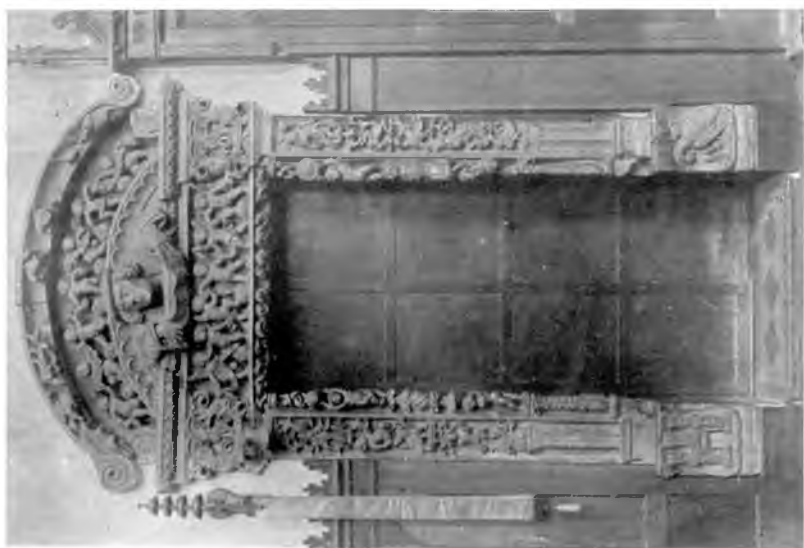
¹ *Reissenberger Lajos és Henszlmann Imre.* A nagyszebeni és székesfehérvári régi templom. I. l.

² *Mittheilungen X. k. 147.*

Ismertelen XV. század

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cly János portáléja

czímere: fiait vérevel tápláló pelikán. A pajzsalak fölött I. C. betűk (Joannes Cly). Egyéb díszítményeiben sem utánezata az előbbinek. Itt a két angyal alakja szörnyállatok között, mintegy azokkal viaskodva jelentkezik. A béllet belső oldalán pedig az egyik angyalka fővényórát tart, melyre halálzó van helyezve, ezen áll a másik angyal felemelt karjaiban naparczczal.

A két talpazaton megosztva találjuk a készítés idejét jelölő évszámot; jobbról: **15**, balról: **28**.

Az ajtószárny vasból van, rajta 1534. és L. B. betűk.

Az egész munka első pillanatra elárulja, hogy nem annyira architektonikus, mint inkább dekoratív feladatot akart megoldani. Motivumokban túlon-túl gazdag. Ebbeli túlhalmozottsága miatt hozták rokonságba a német renaissance hasonló rendeltetésű emlékeivel. Józanul szigorú törvényszerűségeket nem találunk benne, de annál több egyéni jelleget. A legapróbb részletekben is elárulja mesterének végtelen nagy lelkesedését, merész fantáziáját és példátlan szorgalmát. Évtizedet meghaladó munkát szentelt ez emlékek s ráfordította tehetségének legjavát.

A munkába öntött végtelen nagy szorgalom és lelkesedés arra indít, hogy a legmélyebb vallási buzgalomban keressem keletkezése indokát.

Tudjuk, hogy Raphael cardinalis püspök 1513—1517 között, Sándor cardinalis püspök pedig 1524—1527 között bűnbocsánati levelet bocsátott ki azok részére, kik a kolozsvári Szent Mihály-egyház feldíszítésére áldozatokat hoznak.¹ Úgyhiszem nem csalódom, midőn ezen kegyeletes szándékkal hozom kapcsolatba a mű létrehozóját. 1521-ben, tehát ép az ajtó készítése idején *Cleen János* volt Kolozsvár plébánosa.² Nem szenvedhet kétséget, hogy ő a portalé donatora. Nevét a mondatszallagon gr. Eszterházy János szász tájszólással írottnek véli.³ Egészen más véleményen van Beöthy, ő a készítő mester nevét látja a mondatszallagon.⁴ Ezen utóbbi feltevésnek azonban ellene mond épp maga a felirat, hol a név elé „dominus“ szó van helyezve, a mit a kőfaragó saját magára nem vonatkoztatott volna. Nem tehetem magamévá Beöthy azon nézetét sem, hogy a mondatszallagon levő nevet *Kolozsvári János*-nak lehessen olvasni. Bizonyos ellenben, hogy az olasz iskolában tanult kolozsvári mester műve e csodásan szép ajtó.

11. Báthori Kristóf címerei. 1580. 1581.

Mikor Báthori István lengyel királylyá választása folytán elhagyta Erdélyt, gondja volt rá, hogy ez továbbra is a Báthoriak kezén maradjon s állami függetlensége a két szomszéd nagyhatalom

¹ *Jakab E.* Kolozsvár tört. Oklevt. I. k. 320. 362.

² Egy másik forrásom szerint 1528-ban *Teremi Gervasius* volt a kolozsvári plébános. Erd. Nemz. Múzeum. Suki lev. fasc. Xy. nr. 7.

³ *Jakab E.* Kolozsvár tört. I. k. 418.

⁴ *Beöthy Zsolt.* Művészetek története III. k. 433.

által elismertessék. Bátyját Kristófot előbb helytartójává, majd az 1576 márczius 17-iki kolozsvári országgyűlésen vajdává választatta, úgy azonban, hogy maga is megtartotta fejedelmi címét s a fontosabb ügyekben befolyását.

Báthori Kristóf katonás ember volt, ő emelte Váradot elsőrangú várrá, természetes tehát, hogy Kolozsvár várfalain is nagyobb-szabású építkezésekben hagyta fenn emlékét. Ő alakította át a Mátyás-kori Hidkapú-bástyát s elébe új kőhidat emelt. E kőhid falába volt berakva az az emléktábla, mely most a Széchenyi-tér I. sz. ház sarkát díszíti.

Képes mezején, ivvel és sarokban tört pálczatagozattal összekötött két oszlop között többszörösen tagolt levélfonadék. Ebben az ismert Báthori címér: cinquecento modorban szerkesztett pajzsban sárkány-iny három foggal. A Báthori címerek szokott telamonja: a farkába harapó sárkány itt egész sajátos módon, a levélfonadék körül volt alkalmazva. Sajnos, legnagyobb részében letöredezett. Az oszlopokat összekötő ívelés és pálczatagozat által határolt két üres tér C. B. (Christophorus Báthori) betűkkel van betöltve.

E sok gondnal és izléssel szerkesztett képes mező alatt foglal helyet a nagy álló latin betűs felírat:

Regnante illustrissimo princ[ipe] Christo | phoro Báthori de Somlio vaivoda | [T]ransilvaniae et [si]cul[orum] com[es]: | Toma Budai primar[ius] e Stephano | Pulacher reg[i]o urbis iudicibus | procurant valle col. Szeke[ly] Jakab | Ladiz[lao] Preib[er] publicis civitatis | expensis hic pons constructus | est 1580.¹

Ettől némileg különbözik azon címeres emléktábla, mely eredetileg a Monostor-kapú falába, jelenleg pedig a városház lépcsőházába van befalazva.

A képes mezőben két szárnyas angyal tartja a kartust. Ruházatuk bokáig bő redőkben aláomló tunika, mellükön két szallag kereszteződik. Ifjú férfiaknak vannak ábrázolva. Mindketten emberi szíven és hegyével lefelé fordított gulán állanak. A külső pajzs cinquecento modorban van szerkesztve, ellenben a belső egyszerű vékony vonallal határolt, kerekded. Ebben természetes állkapocsból kinövő három sárkányfog. A pajzsfőben C. B. betűk.

Alatta két vonallal keretelt felírat:

D(eo) O(ptimo) M(aximo)que et POSTERITATIS SACR(ando)
REGNANTE ILLVSTR(issi)MO PRINCIPE
D(omi)NO CHRISTOPHORO BATHORI
DE SOMLYO VAIVODA TRAN(sylva)NIAE
ET SICVL(orum) COM(es) etC. STEPHANO
WOLPHARD PRIM(arius) ET ANTONI
FERENCZI REGIO IVDICIBUS
PVBLICIS CIVITATIS EXPENSIS
FIEBAT AN(n)O MDLXXXI.²

¹ Magyar fordítását l. *Jakab E.* Kolozsvár tört. II. k. 232.

² *Jakab Elek* fordítása szerint: A legjobb és legnagyobb Istennek s az

Jelenleg a tábla különböző színekkel van befestve. Ez valószínűleg akkor történt, midőn a városháza falába illesztették. A helyes színezés vörös pajzsban ezüst állkapocs.

Szinte kivételszámba megy, hogy a pajzsot a szokásos sárkánykigyó nem köríti. E helyett két angyal tölti be a pajzstartó tiszttét.

A nép képzelő tehetsége csakhamar mondaivá színezte e két alak szerepét. Élt hajdan e városban két leány — így szól a rege — kik a fonást nagyon szerették, inkább mint a maiak. Nem csoda, mert ők nem kender vagy len, de aranyfonalat fontak. Közjó iránti szeretetök felül multa szorgalmukat. Eladták a fonalat s árából ketten építették ama várfalakat, hol az emlék áll. A kolozsváriak hálájok kifejezéséül megakarták örökíteni képeiket s azt az általuk emelt falba helyezték el.

E két emléktáblán kívül még egy közelkorú életnagyságú olajfestményen találtuk Báthori Kristófnak — itt már fejedelmi — címérét. Ezen igen érdekes kép a róm. kath. főgimnázium dísztermében van fölállítva.

A fejedelem egy terem sötétes részén kőkoczkás padozaton áll. Kevéssé balra fordúlva, arczával előre néz. Kissé előre nyújtott baljában aranyos, leveles buzogányával balra int, míg jobbával ellebbenő köpenyének sarkát fogja. A terem bal sarkában zöld függöny. A fejedelem¹ szakállas, bajuszos, fején fekete, kerek prémkucsmát visel, vörös kihajlóval, melynek jobb oldalán, a prém felett, négy arany karaj közt, négyszögletű zafir köves díszes boglárjából fehér kócsagtollbokréta leng hátrafelé. Kabátja hosszú, térden alúl érő, két arany paszománt közt, egy sor gömbölyű arany gombbal. Ujja a kézfejnél széles arany szegésű, alul oldalt mély bevágás, arannyal szegve és hímezve. Dereán széles, elől kötött zöld öv van. Nadrágja testhez álló dísz nélküli. Czipői bokán felül érők, sárga színűek, kerek orruak, alacsony sarkúak, fent egyenesen vágottak, fűzésük nincs feltüntetve. Válláról bő, égszínkék, sárga bélésű köpeny omlik alá bokájáig, arany beszegéssel s arany csipkével, gombok nélkül. Elöl, nyakánál, a kalpagon levővel egyforma boglár tartja össze. A köpeny felett, a hátrész felé, menedékesen szélesedő fekete prémgallért visel. A jobbkezének gyűrűs ujján, szép, nagy, zománcozott, ékköves aranygyűrű. A fejedelem előtt díszesen faragott lábú, barna, alúl rojtos takaróval leterített asztal áll, ezen aranyos koczkaszerű asztali óra, fedőlapján a számlappal. Az asztal előtt, a földön, dült, ovális, egyszerű font díszszel övezett zöldes kartusban fehér kis betűkkel ezen felírás: Christo | phorus Ba | thory Princeps | Transilvaniae | Fundator Academiae

utókornak szentelve. Somlyai Báthori Kristóf, méltóságos fejedelem úr, erdélyi vajda és székelyek ispánja uralkodása alatt. Wolphard István fő- és Ferenczl Antal királybírók idejében a város költségén épült 1581-ben. (Kolozsvár tört. II. 231.)

¹ A costum Sebestyén József festőművész leírása.

Claudiopolitanae Colla | tor Jegenyé, Báts | Tiburtz Caian- | to, Bogártel- | ke.

A kép felső, bal sarkában nagy czímer lebeg, melyet két szárnyas angyalka tart; a pajzs peremen vörös bélésű, zárt fejedelmi koronával. A csücskös talpú czímeres pajzs osztott, alsó részében aranyra és vörösre hasított, kerek arany szív-pajzszsal, ebben balharánt lebegő iny, három fehér hegyes foggal. A nagy pajzs felső osztása kék, ebben sugaras naparcz ragyog és fogyó félhold. Lent jobbról fekete sas, bal két fehér bástya (3, 3, 1.)

12. Báthori István arczképe.

Az önálló erdélyi fejedelemség megalkotójának s Lengyelország újjáteremtőjének czímeres emlékét a róm. kath. főgimnázium dísztermében őrzött életnagyságú olajfestésű arczképén találjuk. Ez talpig pánczéiban a kolozsmonostori apátsági templom donatoraként ábrázolja a nagy királyt.

A háttér nyomott, sötét tájkép. Jobbról hegyes vidéken megerősített város. Balról magas, kékes hegy előtt dombon épült kisebb vár látszik. Középen kanyargós út vezet fel a meredek hegyre emelt templom kastélyhoz.

A király alakja szembenéző, jobb lábával kissé előre lép. Arczkifejezése kemény, de mind a mellett barátságos. Körszakált és lesímított bajuszt visel. Fején azt az abroncsos, ékköves koronát látjuk, mellyel pecsétjein is találkozunk. Testét aranyosdíszű ezüst sín-pánczél fedi. Mellén barokkosan stilizált arany Anjou liliomok vannak elhintve. Derekán elől megkötött, röviden lefüggő vörös öv. A mellvért öv alatti részének széle arany s ékkövekkel rakott. E felett stilizált arany sasok sorakoznak. A képen három látszik.

Czombvértje keresztben négy tagból szögecselt. Térdvértje domború, elől élbe törött, alul-felül hegyes csúcsban végződik, arannyal szegett. Lábszár vértje sín-pánczél, elől egycsúcsos bordával, oldalt zsinorozással van összefűzve. A pánczélcipők négy rákfarkos pántból szerkesztve, alól kerek formájuk, domborúan hornyolva.

A pánczél fölött bő zöld köpenyt, ezen felül pedig vörös királyi palástot visel. Ez dús arany hímzéssel és ékkövekkel van díszítve s elől rubin köves boglár fogja össze. A palást bélése sárgásbarna.¹

Jobbkezében (a melyen kesztyű nincsen) a kolozsmonostori apátsági templomot tartja, mely bástyás kőfallal körülvevett, zömök, négyszögletű toronnyal, támpillérekkel csúcsíves alakban van ábrázolva.

Csipőjére támasztott, vaskesztyűs baljában hatalmas arany-

¹ A costum Sebestyén József festőművész leírása.

Báthori István arcsképe

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Báthori Kristóf arcsképe

jogar nyelét fogja. Baloldalán aranyzsinoron függ fekete hüvelyű, aranyos görbe kardja, melynek markolata sasfejet utánoz.

A kép bal szögletében két lebegő angyal által tartott czimeres pajzs van festve, peremén ugyanolyan koronával, mint a király fején.

A pajzs csücskös talpú, fehérre és kékre négyelt, szív-pajzs-zsal, melyben balharántosan a sárkány állkapocs lebeg három kis, hegyes foggal. A nagy pajzs 1. és 4. osztásában fekete sas, 2. és 3. mezejében fehér lovon barna csuhába öltözött kerek, fekete sapkás, szakál és bajusztalan férfi vágat, jobbkezeben görbe karddal.

A templom felett felhők között ovális dicsfényben, holdsarlón állva Szűz Mária rózsaszín ruhás, kék palástos imádkozó alakja.

A kép jobb alsó sarkában kissé megdőlt, barnás kartusban ezen felirat: Stephanus Bathori rex | Poloniae, et prin | ceps Transilvia | niae. Fundator Aca | demiae Claudiopoli | tanae collator aba | tiae B. V. M. de Colos | Monostra.

Magáról a czimerről kell még egynehány megjegyzést tennem. Tudjuk, hogy a Gutkeled nemzetség ősi czimerképe: oldalékek. Ezek a XV. század második felében az olasz renaissance hatása alatt alakultak át sárkány fogakká. De ezen átalakulásban része van a Báthoriak ősi fészkének, Szilágysomlyó helyi legendájának is. Ugyanis a Magura-hegységgel szemben fekvő Pupos-hegy oldalában mutogatja a hagyomány azt a kis barlangot, melyben az a sárkánykigyó lakott, melyet a Báthoriak őse pusztított el s melyet máig „Sárkány-lyuknak“ nevez a nép. A hagyomány e sárkánykigyót szerepelteti a Báthoriak czimerében, a mint a pajzsot körülveszi, ennek fogait pedig magában a pajzsban.

Sándor Imre.

Családtörténeti adatok a S. Gyulai család levéltárából.

I. közlemény.

Ezen levéltár magában foglalja: *A)* a régi Gyulai leveleket, melyekhez hozzá csatoltam az újabbkori fontosabb családi okmányokat; *B)* a gróf Sedlnitzky család leveleinek egy részét; *C)* idegen családokról szóló és általam gyűjtött leveleket; *D)* az alcsernátoni Csernátoni család leveleinek egy részét.

Az okmányok időrendben vannak rendezve és amellől a fenti csoportosítás szerint jelezve. Az 1600 drb. levélben szereplő személyek névjegyzéke is elkészült.

A *B)* csoport nagyobb része hiteles másolat és choltitzi gróf Sedlnitzky Miksa (sz. 1747 † 1807) őslájának igazolására szolgál.

Az *A)* csoport újabb levelei azon ősa igazolására szolgálnak, melyet füzeteinknek III. évf. 82. lapján közöltünk.

A közlés módjára nézve megjegyzem, hogy elegendőnek véltem a levelekben szereplő családtagok felemlítése mellett az irat keltére és levéltári jelzetére utalni. Ez utóbbit az évszámtól O. sz. betűkkel különböztettem meg. A *különfélék* csoportjának jelölésére Kf. és a kelet nélküliek csoportjának megjelölésére Kn. rövidítést használok.

Végül megjegyzem, hogy a külföldi és az Erdélyben egyáltalán nem szerepelt családokra vonatkozó adatok közlését teljesen mellőztem.

Gr. Abensberg-Traun Károlyné br. Révay Teréz 1839-ben özvegy. O. sz. 950.

Adami Borbála, ki 1705 I. 4-én kelt egybe Fabritius Györggyel Nagyszébenben és † u. o. 1660 VIII. 1. O. sz. 22. — Péter özvegye Barth alias Natha Borbála † 1684 VIII. 10. O. sz. 22.

Agárdi Lajos leánya *Dorottya* 1587-ben Zalay Miklósné. O. sz. 24. — Krisztina 1570—91. Sarkantus Andrásné. O. sz. 18. — Zsófia 1591-ben Laztóczi Imréné. O. sz. 18.

Agyagási Mária 1793-ban özv. Fazakas Lukácsné. O. sz. 384.

Ajtai Andrásné kövesdi Szabó Zsuzsa. O. sz. Kf. 12. — Sándor fia Albert 1849/50. O. sz. 1106. — Tamás (vajasdi) 1829-ben 67 éves és özvegy, néh. neje Balási Anna-Mária volt. O. sz. 805.

Albert Antal fia Károly 1849/50. O. sz. 1106. — János özvegye Boér Mária, fia szintén János 1849/40-ben 11 éves. O. sz. 1106.

Algátzy Lázár gyermekei 1889-ben: Józefa (1889 II. 10. óta özv. S. Gyulai Miksáné), Lajos, Antal, Róza, János, Alfons és Ottó. O. sz. 1326. — Józefa esküvője S. Gyulai Miksával Nagy-Idán, 1883 VI. 23. O. sz. 1226.

Alia (karatnai) Mária 1660 VII. 18. m.-gy.-monostori Kemény Simonné, 1660 XII. 17-én már néhai. O. sz. 101, 104, 105.

Alibas György fia Péter 1771-ben néhai, ennek fia György, kinek neje Arincza Szent-Andráson (Hunyad vm.) halt el 1759 körül. O. sz. 250. — Péter özvegye Furka Krisztina, 1764-ben. O. sz. 231.

Almádi

István
oroszfáji Mikó Klára

József	Anna	Borbála	Ágnes
	Toldalagi György	Jánosí Mózes	Lészaí Gáspár

István

András

Kis-Komáromi Istvánné

O. sz. Kf. 12. — Terézia 1823-ban Henter Dávidné. O. sz. 742.

Alvinczi néh. Istvánnak 1731-ben egyik leánya Vásárhelyi Péterné, a másik, azaz Borbála (28 éves) Trencsényi-Gombkötő-Márton (35 éves) neje. O. sz. 185. — András (dési) nejétől Tisza Sárától származó leánya Erzsébet 1698-ban gr. Bethlen Jánosné. O. sz. 29, 150, 200, Kf. 15 és 16.

Andreka Tivadar fia Péter 1849/50. O. sz. 1106.

Andor Anna rétyi Székely Elekné. O. sz. 1009.

Antal (maksai) Balázsné László Ágnes 1842-ben. O. sz. 975.
— Elekné Pálócska Anna 1834-ben. O. sz. 853. — Néh. Mihálynak
néh. Márk Borbálától való fia Károly 1847-ben. O. sz. 1072. —
Gyuláné Vas Amália 1891-ben. O. sz. 1343.

Antalfi Krisztina Kovács Ferenczné 1771-ben. O. sz. 250.

Antos Jánosné br. Radák Kata 1849—1872. O. sz. 1198,
1227 és 1236. — István (rétyi) neje Tompa Ágnes 1786 és 1788-ban.
O. sz. 332, 351, 686.

Apaffi Magdolna oroszféji Mikó Balázsné. O. sz. Kf. 12.

Apór Borbála (Kata) Somlyoi Albertné 1772. O. sz. 263. —
Julia Turi Mihályné 1777-ben. O. sz. 285, 686. — Klára Szabó
Ferenczné 1839/40. O. sz. 950. — Lázárné S. Gyulai Klára 1772.
O. sz. 263 és Kf. 12.

Lázár nyujtói Imecs Judit	}	János	}	Péter báró	}	Anna 1769 simonyi	}	Simonyi György 1769.
---------------------------------	---	-------	---	---------------	---	----------------------	---	----------------------

O. sz. 247.

Babos Miklós és neje n. ernyei Szöcs Róza 1832. O. sz. 840.

Bacsák József és neje gr. Béli Narcissa 1795, 1796. O. sz.
390, 400, 686.

Baczó Mária szotyori Csiszér Jánosné 1764. O. sz. 247.

Bagosi Andrásnak váradi Kis Judittól leánya Borbála 1640
előtt Vanczáné. O. sz. 29. — Erzsébet 1729-ben losonczi br. Bánffi
Farkasné. O. sz. 183.

Bajkó Anna 1891-ben Sylvester Jánosné. O. sz. 1343. —
Pál özvegye Fodor Ágnes 1781. O. sz. 305.

Bajnai Lajosné Nábrádi Borbála O. sz. 597.

Baka

N.

Anna 1852-ben néhai, 1812-ben férje Solti Ignác 1848-ban néhai.	Lajos
	Eleonora 1848.

O. sz. 572, 775, 816, 829, 969, 1094, 1095, 1100, 1101, 1102, 1119,
1130, 1142, 1143, 1144, 1149, 1159, 1166. — Ferenczné Szacsvai
Krisztina 1839/40. O. sz. 950.

Bakó (csikfalvi)

István
Kún Erzsébet

Judit martonosi Gálfi Kristóf	Kata borosjenői Tisza István
----------------------------------	---------------------------------

O. sz. 29, 150.

Baládfi (őzdi) Kristófnak Tomori Margittól leánya Borbála
1581-ben Pekri Gábor jegyese. O. sz. 247.

Baládfi (csapói)

Ferencz
Tomori Margit

Sára Baranyai Péter	Mihály Magda a) Tétéi Lőrincz b) Füzi János	Zsigmond Margit Váradl János
------------------------	--	------------------------------------

O. sz. 247.

Balás Jusztina 1839/40. Kozma János özvegye. O. sz. 950.

Balási Anna-Mária 1829-ben néhai, neje volt vajasdi Ajtai Tamásnak, ki akkor 67 éves. O. sz. 805. — Borbála 1848-ban özv. Cserei Samuné. O. sz. 1093.

Bálintitt Zsuzsa báró Kornis Zsigmondné 1718—1731. O. sz. 172, 185.

Baló Judit madarasi Sándor Gergelyné 1731. O. sz. 185.

Balogh Elek özvegye Csizsér 1808-ban. O. sz. 517. — Erzsébet Harasztosi Jánosné 1790. O. sz. 358. — József fia Zsigmod 1849/50. O. sz. 1106. — Zsigmondné Eperjesi Krisztina. O. sz. Kf. 12.

Bánffi (losonczi báró)

Farkas, 1729. néhai

Farkas, 1729. báró
Bagosi Erzsébet 1729.

Farkas 1729. báró O. sz. 183.	Zsigmond 1729. báró	Mihály 1729. báró	Kata 1729. bárónó	Krisztina 1729. bárónó
-------------------------------------	------------------------	----------------------	----------------------	---------------------------

Ferencz, sz. 1695 V., † 1759
br. Kemény Zsuzsa, 1759, esk. 1719

Ferencz 1759. a) czegei Wass Kata †, b) Inczédi Agnes 1759	Samú 1759 néhai	Sándor 1759 br. Kemény Agnes 1759	László 1759, 1792 néhai gr. Bethlen Borbála 1759, 1792 néhai	Anna 1759	Krisztina 1759 gr. Wass Miklós 1759
--	-----------------------	---	---	--------------	---

László 1759	János 1749. 92	Eszter sz. 1748. † 1834 VIII. 16. a) gr. Toldalagi István 1786—1793 b) Csernátoni Antal 1795—1833
----------------	-------------------	--

O. sz. 221^a, 333, 334, 382^a, 384, 392, 422, 442, 778, 812, 827, 833, 836, 838, 847, 896, Kf. 11. — Agnes grófnő gr. Eszterházy János-Nepomuk neje 1815—1827. O. sz. 655, 778. — Anna bárónő Méhesi Péter özvegye 1843. O. sz. 1025. — Eszter bárónő Barcsai Károly neje 1825. O. sz. 765. — György báró és neje br. Weselényi Zsuzsa 1798. O. sz. 412. — Kata Kozárvári Lászlóné 1570. O. sz. 247. — Péter báró (1792 néhai) özvegye gr. Teleki Mária (1793 néhai). O. sz. 382^a, 384.

Bár Anicza Somodí Dánielné 1763. O. sz. 226. — Ferencz 1771-ben a Manyul István ipja. O. sz. 250.

Barabás Elekné Konya Borbála 1891. O. sz. 1343.

Baranyi Péternek csapói Baládfi Sárától leánya Erzsébet Móhai Jánosné. O. sz. 247.

Bárb János fia János 1849/50. O. sz. 1106.

Barcsai Károlyné br. Bánffi Eszter 1825. O. sz. 765. — Lászlóné bere-keresztúri Keresztúri Borbála 1777. O. sz. 285, 686. — Péter néhai neje br. Inczédi Teréz, 1774. O. sz. 275. — (Sámuel).

nek gr. Kún Karolinától († 1804 és 1807 között) leánya Teréz 1807-ben gr. Wass Adámné. O. sz. 502.

Barla (várfalvi) János 1794

János
kereszteltetett Várfalván 1794 III. 2. unitar.

Mózes
kereszteltetett Várfalván 1818
XII. 27. unitár.

Sámuel
kereszteltetett Várfalván 1821
IV. 24. unitar.

O. sz. 388, 702, 723. — Sámuel temetett Kolozsvárt, 1853 V. 5.
O. sz. 1152.

Barna István fiai: Zsigmond és László 1836-ban. O. sz. 867.

Barth alias Natha Borbála Adami Péter özvegye † 1684 VIII. 10-én. O. sz. 22.

Bartha Mária Simon Józsefné 1797. O. sz. 404. — Sándor neje Kádár Zsuzsa 1891. O. sz. 1343.

Bartha (nagyborosnyói)

József 1780. † 1804 VI—7. előtt
rétyi Székely Klára 1780. † 1832 VI—1.

Antal kapitány 1804, 1835 1850. néhai	Lajos 1804 † kevéssel 1823 V. 3. előtt Jancsó Zsuzsa	Zsuzsa 1791, 1799 1835 néhai Domokos István	Sára 1801, 1835 Domokos Elek 1835	Klára 1801 1835 néhai Tompá János	(Borbála) 1823 Czerjék Gábor
--	--	---	---	---	---------------------------------------

Rózália 1823, 1835
peselneki Rápolti Zsigmond
1823, 1835

O. sz. 281, 287, 299, 386, 404, 443, 458, 459, 478, 707, 711,
737—739, 744, 747, 748, 769, 783, 784, 787—790, 794—796, 799,
802, 808, 809, 815, 816, 829, 830, 856, 966, 969, 1109, 1262,
1295, 1313, Kn. 18.

Gyulai Rikárd.

Fáji János naplójának családtörténeti adatai.

(Második közlemény.)

1728. 17. Martii opposui in physica sub praesidio clarissimi domini Töke Vásárhelyi domino Mosi Beregszászi seniori, academiam salutaturo, de gravitate. 21. Aprilis sub praesidio clarissimi domini Stephani Gyula Szigeti lui defendens in theologia de statu animarum post mortem. Opponentibus domino Johanne L. Szigeti, domino Ladislao Tompa, domino spectabili Adamo Nemes. 28. Aprilis iterum in theologia, sub praesidio clarissimi domini Stephani Gyula Szigeti, opposui domino Andrea Vajna de statu animarum infantum non baptisatorum post mortem. 2. Junii

sub praesidio clarissimi domini Stephani [Gyula] Szigeti tria ultima Helveticae confessionis capita in me defendenda recepi. Opponentibus domino Ladislao Baktsi, domino Johanne Bodoki, domino N. Magyari. 16. Junii sub praesidio clarissimi domini Stephani Gyula Szigeti opposui domino Michaëli Kováts, academiam salutato, de causa peccati et de Antichristo.

17. Septembris. Sum annumeratus assessoribus illustrissimi Collegii Nagy-Enyedensis.

23. Octobris. Fatalis nimium hic mihi illuxit dies, nigroque theta notandus, nec non ad ultimos usque cineres, acerba memoria tenendus. Hora 10. matutina audio strepitum in Collegio, incendium quoddam Sz[ent-]Királyianum visendi gratia, hinc illincve, praecipue in hortum Collegii cursitantium. Ratus ego non esse tutum, vel de amore in proximum, otiosum tantum spectare ardentem Ucalegonta, rem penitius experiri, opemque proximo ferre volens, conscendo fastigium camerarum Collegii, unde, ubi aulam illustrissimi baronis domini Sigismundi Bánffi, patroni mei pientissimi ardere certo cognoscerem, illico gelidum sentio currere¹ mea per ossa tremorem. Nihil moror, opem aliquam laturus, conjicio me, cum quibusdam in fugam, accelero gradum, appello in aulam ardentem, multa jam in cineres redacta, utpote, stabula equorum cum uno equo, tecta carpentorum cum duobus carpentis pretiosis et leptica insigni. Super erat domus alta, structa supra portas aulae, illa quoque tamen actum jam totaliter combusta, cujus, ut pars residua, nempe: parietas et laquear, conservarentur, ascensum est supra domum, ut inde tigna et titiones quilibet ardentes dejicerentur, particeps operum fieri volens, ipse quoque domum altam conscenders fataliter mihi consului, portantur aquae, rigatur densissime superficies domus et a viribus ignis sat mascul-e vindicatur. Sed interea bases domus, portae, nempe aulae, quibus illa super aedificata erat igne consumptae, amplius jam pondus sustinere domus non valentes ruunt, consequenter ruit simul ipsa quoque domus cum fragore terribili, ruimus ipsi quoque miseri, omni spe vitae destituti. Inter caeteros septentrionalis me paries domus, terrae, imo trabibus in terra jacentibus allidit, ipse super me cecidit, clamore tantum potui, neutiquam autem me vel hilum movere, cognoscentes clamorem meum amici mei miserantes, togati nempe quidam e Collegio (inter quos fuit dominus Michael Katona, dominus Georgius Borosnyai, dominus Josephus Fáji, dominus Josephus Rosnyai et alii) pondere parietis me prementis eliberabunt semimortuum, pedes utrosque in genibus misere sauciatum, introducitur in palatium illustrissimi domini patroni, ubi lecto collocatus jacui ad sequentis usque dici vesperam, raro conscius actorum et mei.

¹ Eredetileg *cucurrere-t* irt ide Fáji, utólag huzta keresztül az első szóttagot.

Sequenti ergo die Miriszlóinum sum a pia et nobilissima matre deportatus, ibi aegre ad triduum nihil edens nihilque bibens, continuo cruorem e pectore ascendentem sputans, rarissime rationali ex conscientia sermonem faciens decubui, nulla spes restitutionis sanitatis, imo vitae erat. Quarto die venit illustrissima domina Elisabeta Torotzkai hospitio ad noctem excipi volens, visitavit, sortem inopinam doluit, multo magis, quia nec ipsa potuit ullam spem de restitutione mei concipere imo ad auroram usque me expiratum judicavit. Sed quid tentare nocebat? Adhibet quoddam medicamentum, hungarice aranyviz vocatum, quo mea interiora coagmentar. coeperunt jure illud et repentinum idque difficillimum respirium facilitar. atque ita a limine sepulchri redii ad vivos, post hebdomadem claudicando itare incipiens, ad annum fere tamen vibicem per dextrum pedem portans.

Dignus es O! Sapientissime et sanctissime Deus Creator Omnipotens et Conservator Misericors, Pater in Jesu Christo clementissime! Dignus inquam es, ut exsultet Tibi anima mea, laudes canam Tibi in aeternum cum rege Ezekia, quem pariter ac me a limine sepulchri ad vitam revocasti! Dixi in succisione dierum meorum, vadam ad portas sepulchri: privatus sum residuo annorum meorum. Non videbo Deum, Deum in terra viventium, non aspiciam hominem amplius, cum incoli seculi, habitatio mea discessit et consolata Best a me, quasi tabernaculum pastoris, succidi quasi textor vitam meam, ruina succidet me Deus a die usque ad noctem conficies me. Sicut grus aut hirun s garriebam, gemebam, quasi columba elevabantur oculi mei in sublime. Domine vim patior, da requiem mihi. Quid loquar? Qui dixit mihi, ipse fecit. Morebor omnibus vitae meae in amaritudine animae meae meminero, cum plurimis, usque dum vixero, vitae spiritus mei, quod dormire feceris me, et iterum vivificaveris. Ecce! In pace, amaritudo mihi amara, sed placuit Tibi vitam meam vindicare a sepulchro, quia projecisti post tergum omnia peccata mea. Quoniam non infernos confitebitur Tibi, neque mors laudabit Te, nec exspectabunt, qui in sepulchrum descendum veritatem Tuam. Vivens! Vivens glorificabit Te, ut ego hodie. Pater filiis notam facit veritatem Tuam. Jehova ad me servandum et cantica mea cantabo omnibus diebus vitae meae in domo Jehovahae. Amen.

Anno hoc eodem celebravimus Paschatis apud illustrissimum dominum Gregorium Bartsai cum domino Matteo Fogarasi Devae. Festum Pentecostes apud eundem illustrissimum dominum Gregorium Bartsai cum eodem domino Matteo Fogarasi Piskini. Festum Nativitatis apud illustrissimum comitem Josephum Betlen cum domino Georgio Galambfalvi V[ajda-]Kamarásini.

1729. Anno toto fui praeceptor P. S. poetarum illustrissimi Collegii N[agy-]Enyedensis, tuli mercedem officii ordinariam florenorum Hungaricorum 50, item vinum 40 urnarum, extraordinariam

vero (scil[icet] duorum semestrium promissiones, ut vocant, discretionales) florenos plus-minus 50.

Hoc anno fui respondens in philosophia sub praesidio clarissimi domini [Stephani] Tőke Vásárhelyi, opponentibus domino Michaële Molnár, domino Andrea Sz[ent-] Királyi et domino Petro Tsászár, in materia, de principiis philosophiae. Item fui respondens in theologia sub praesidio clarissimi domini Stephani Gyula Szigeti, opponentibus domino Johanne Veres, domino Nicolao Tompa, et domino N. N. de baptismo.

24. Martii. Notarius illustrissimi Collegii N[agy-] Enyedensis sum constitutus.¹ Celebravi autem hoc anno festum Paschatis apud illustrissimam dominam Foltianam solus, Foltini. Festum Pentecostes apud relictam illustrissimi comitis, domini Ladislai Betlen cum domino Stephano Magotsi, Szent-Miklósini. Festum Nativitatis apud relictam illustrissimi comitis domini Georgii Betlen cum domino Josepho Gidofalvi, V[ajda-] Sz[ent-] Ivanyini.

1730. Celebravi festum Paschatis apud illustrissimum dominum D. Gregorium Bartsai cum domino Stephano Komáromi, Devae, ubi cum die Saturni, festum proxime praecedente, civium quidam nobilis, dominus N. N. Köveskúti vita defungeretur, post die, super funere ejusdem, concionatoris secundi vices egi in templo Devensi. Festum Pentecostes celebravi apud illustrissimum s. R. i. comitem dominum Josephum Telekium de Szék, cum domino Michaële Ajtai Kertzisorae. Festum Nativitatis Domini apud eundem illustrissimum s. R. i. comitem dominum Josephum Teleki, cum eodem domino Michaële Ajtai ibidem nempe Kertzisorae.

12. Januarii hoc anno. In contrascribam Collegii illustrissimi N[agy-] Enyedensis sum communi suffragio electus fideique sacramento obligatus. 6. Novembris. Sum promotus in seniore illustrissimi Collegii N[agy-] Enyedensis, succedente mihi in contrascribatum Josepho Zágoni. Sanctissime Deus! Juste Judex! Tu fac et Tibi est gloriosum, quia Tu es solus sapientissimus ille et justissimus judex.

14. Novembris Elisabetha Fáji desponsata est reverendo domino Thomae K. Vásárhellyi, ecclesiae in Karkó reformatae verbi Domini ministro. 5. Decembris nupsit reverendo domino Thomae Vásárhellyi, Karkóini in aula relictae illustrissimi domini Ladislai Teleki de Szék.

Fui hoc anno respondens in thesibus theologicis e capite theologiae Johannis Melchioris elicitis, sub praesidio clarissimi domini Stephani Gyula Szigeti, opponentibus domino Andrea Sz[ent-] Györgyi, domino Francisco Kéméndi et domino Francisco Lisznyai. Item in philosophia fui respondens sub praesidio clarissimi domini Stephani Tőke Vásárhelyi de principiis philosophiae

¹ V. ö. *Erdélyi Múzeum* 1908. évf. 389. l.

naturalis. Opponentibus domino Johannè Bányai, domino Georgio Dési et domino Francisco Fejér-Vári. Atque ita fuit disputator in auditorio publico quinies et vigesies. Opponens in theologia 8 = octies, in philosophia etiam octies. Respondens in theologia quinies, in philosophia quater.

18. Decembris. Auspice Deo F[autore] O[ptimo] M[aximo] eruditionem meam tenuem in Collegio acquisitam in academiis ipsis exoticis foelicitatariens, juxta constitutionem illustrissimi consistorii reformati ad quaelibet Collegio pertinentem, censurae me publicae submisit, in universa theologia Helvetica confessione compendizata, in universa philosophia prima, sic et jam in physica generali atque in philologia, coram auditoribus et censoribus bono numero congregatis utpote clarissimis professoribus, reverendis pastoribus, civibus oppidi primariis ut et Collegii civibus, tam primariis, quam gregariis et aliis plurimis. Habui autem oppositantes, in theologia quidem dominum Nicolaum V[ajda] Tsernátoni, assessorem Collegii et ulumnorum praesidem, et dominum Dominicum Bodor assessorem. In philosophia autem dominum Ladislaum Baktsi assessorem Collegii et bibliothecarium, et dominum Andreám Sz[ent] Györgyi assessorem. — Hoc eodem die, literas quoque, pro stipe emendicanda, passim apud illustrissimos dominos patronos et patronas commendantes, a clarissimis dominis professoribus hungarico idiomate conceptas, mox ab illustrissimis quoque Collegii curatoribus revisas, approbatas et subscriptas merui. Quod Andversariis hisce taliter inscribere et asservare curiosum judicavi:

Rendedhez illő titulussal szólítandó Kegyes Olvasó!

Ha méltó az elmében meg-jegyzésre, a' mit az Isten népe Historiájában olvasunk Lévi felől, kítől eredő három fiakon, Gersonon, Kéháton és Merárin állott fel az Isten szolgálatjában forgolódo egész rend, méltán mulatozhat a kegyes elme azon, a' mit az ezt előadó betsületes iffjunak, FÁJL JÁNOSNAK, Collegiomunk' mostani betsületes seniorának személje körül tapasztal, (ki is lévitától lévitaságra szenteltetett s neveltetett három fiak között, — kiknek egyike a' külső akadémiákról már szintén az Istennek oltára mellé jövendő és állandó,¹ a' másik pedig az oskolai pálya futásban szinte ennek nyomában vagyon — középső), annális inkább, ha megérti azt, a' mi igaz, hogy mint a'

¹ E Fáy Sámuelre vonatkozó sorok, mint alább látni fogjuk, nem teljesedtek be, mert 1749-ben még Leydenben találkozunk vele. — Fáy Sámuel Szinnyei nem ismeri, pedig egy disszertációja — Dissertatio oratorio theologica de Benedictionis formula anté habendam orationem sacram I—II. Pars. (Lugd. Batavorum 1728.) — napvilágot is látott. Ezt a szászvárosi ref. Kún-kollegium könyvtárának azon disszertáció-kolligátumából ismerjük, mely egykor a Bod Péteré volt.

fiak szorgalmatos tanuságokkal, úgy a szüléik-is¹ szegénységgel való sok küszködés által gondoskodtak e' nevezetes végre. Fontos tóldalék penig ide az, hogy a' mint tisztességes tanuságai és maga-viselése után poetai praeceptiorságra, contrascribaságra és már seniorságra is méltóztatott, mostan censura alá botsátván magát, belső és külső érdemes censoroknak ítéletekből és meg-egyező votjokból-is akadémiákra, és ez okon a' kegyes kezeknek is alamisnájoknak el vételére méltónak ítéltetett,² melyhez képest ilyen tanítványunk mellett mi-is ezen tanubizonság levelünket meg-nem tagadhattuk. Mellyel-is ajánlyuk a' meg nevezett betstületes ifjút az Isten sátorát szerető 's ahoz buzgó adakozó kezeknek, kívánván azt, a' mit hiszünk-is az Apostol szerint, hogy a' ki bővön vet, bővön is arat. Amen.

A fejérvári—enyedi Collegiumnak

curatorai

és

professorai

Teleki József mpr.

Szigeti Gyula István mpr.

Pápay [Páriz] Imre mpr.

Intzédi József mpr.

Wásárhelyi Tőke István mpr.

1731. 4. Februarii. Concionatorem egi secundum super funere experientissimi domini Johannis Lehotzki, natione Sclavi, patria Hungariensis, Germanicae linguae enucleatoris, praeceptoris in Collegio publici fere ad annum utilissimi, viri juvenis cordatissimi et pientissimi, in cemeterio N[agy-] Enyedensi. In oppido N[agy-] Enyed concionatus itaque nunc sum octavo vice. Sexies in templo, bis in cemeterio, primo quidem super funere uxoris domini Petri Enyedi honesti civis, conturnariae professionis, secundo autem super funere dicti Johannis Lehotzki.

9. Februarii. Honesto convivio, convivis circiter 40 benevolis meis ex oppido, scil[icet] plurimum et potissimum dominis meis et amicis in Collegio exhibito, apparatus meum ad exitum e Collegio celebravi, adornavi cum Bono Deo. Hoc eodem die in monasterio Valachorum Musiuensi imaginem B[eatae] V[irginis] Mariae flevisse calugeri impudenter mentiti sunt, ea fama nihilominus Valachorum stupidorum apud animos fidem habuit, eosque ad kazoeliam ridendam mirum in modum provocavit.³

13. Februarii. His ut et aliis Collegii illustrissimis, spectabilibus, nobiles et ignobilibus nembris, matutino primum potu exceptis, consequenter ad sacellum usque, extra finem plateae Miriszlo existens, magno numero me publice comitantibus publice valedixi. Hinc nonnullis amicorum meorum lectissimorum ad usque

¹ Eredetileg „még“-et irt ide Fájí, utóbb áthuzta.

² Itt majdnem három sort huzogatott át Fájí.

³ Itt hiányzik — mint már jeleztük — a 35—36. l., mely után a 41. lapig a nagyenyedi collegium tanulóinak egy névsora jön, amelyre a febr. 13-ról keltezett kikezdés elején hivatkozik is.

pagum Miriszló me¹ comitantibus, ut et prioribus ecclesiae Miriszló membris lepidò sic satis convivio ad aedes reverendorum meorum parentum exhibito, ceu tessera gratitudinis meae in Collegium Almam Matrem, nec non documento honesti mei e Collegio exitus curriculo meo scholastico foelici sic satis eventu, in integritate famae cum bono Deo, finem imposui.

O Jehova Deus, exercitum creator et conservator rerum omnium, pater fidelium in Jesu Christo! Humillima cordis gratitudine laudo nomen Tuum gloriosissimum, quod me creaveris hominem et a condemnatione mortis et inferni sanguine Filii Tui Unigeniti Domini mei Jesu Christi vindicaveris, Tu dedisti mihi esse et bene esse, sub umbra alarum Tuarum me requiescere fecisti ab infantia, parentibus nomen Tuum timentibus in christiana religione educasti, donavisti me vias justitiae Tuae, notificasti nomen Tuum mihi gloriosum, ut confiterer Te deum esse illicum unicum verem et quem misisti, Jesum Christum: O Deus Misericors! Quid est homo, quod memineris illius et filius hominis, quod eum tanta habueris? Mira est sane sapientia Tua et inaestimabilis misericordia Tua, ecce ego miserrimus peccatorum oblitus beneficentiarum Tuarum peccavi contra Te in omni momento vitae meae, quia non sum melior patribus meis, qui peccaverunt, Tu vero me internecioni illico non dedisti et in cumulo iniquitatum meorum me non destruxisti, exerce benignitatem, exerce misericordiam in posterum quoque in serum Tuum, O Deus Misericors! propter lachrymas Jesu Christi, condona iniquitates meas et sanctifica me totum, ut omnes mei motus a nunc in aeternum sint nomini Tuo gloriosi, da pietatem, da sapientiam, corrobora natura sua luxaturientes mihi talos ne unquam² a Te deficiam! Peregrinus sum cum patribus meis, peregrinationi itaque meae in timore nominis Tui ad gloriam Tuam susceptae, succurre O Deus Jacobi peregrinantis, foelicita progressum et regressum, vindica me ab omni malo, circumda me in omni mea itineratione castris angelorum Tuorum sanctorum, spiritum circa fideles liturgicorum, sanctifica omnes meos labores, de eventum omnibus meis conatibus fortunatum, nomini Tuo sanctissimo gloriosum, ecclesiae Tuae et proximis meis³ proficuum, vitae meae laetum et animae salutare, propter eum, quem unice dilexisti. Amen.

14. Martii. Peregrinationem Transsylvanicam cum Bono Deo inchoavi. 21. Aprilis. Die Fortunati infortunate admodum successit itineratio, siquidem coenum aliquod transgressurus ad Sz. Tzegő luto simul cum equo immersus turpiterque commaculatus mire et supra spem a limine sepulchri ad vitam revocari potui. O

¹ Kétszer írva, az első áthúzza.

² Kétszer írva.

³ „Meis“ után „glorios“-t irt Fáji, utóbb áthúzta.

Deus Méricors! glorifico nomen Tuum, qui in medio quoque malorum custodivisti me et liberavisti a morte, remitte mea peccata et exerce benignitatem erga serum Tuum in seculum. Amen.

5. Octobris. Peregrinationem Transsylvanicam absolvi cum Bono Deo, cui propter benignitatem suae misericordis providentiae sit gloria, laus et honor in secula. Amen. — 17. Octobris. Contraxi cum mercatoribus quibusdam Ebesfalviensibus, signanter cum Teodore Lucae super hoc negotio, ut ipse proprii sui equi servitio honeste Viennam usque Austriae me deportet, pro mercede 20-viginti florenorum Hungaricorum. Hoc eodem die sum instructus literis quoque apud exoticos enoccenates recommendantibus, quas Adversariis hisce conijcere p'acuit:

Viris Excellentissimis, longe lateque Celeberrimis Academicarum Rectoribus ac Professoribus p[lurimam] s[alutem] ac ὄλως ἐνπρολλετυ!

Quandoquidem praesumamus Celeberrimi Domini Vos probe scire status Vestri rationem, quotenus eo loco divinitus¹ constituti sitis, ut ad imitationem Patris Coelestis ἀπροσπολλεπλως imperitiamini omnibus verae sapientiae competitoribus, quae in inclyto Vestro poenu prostant obsonia, neque ex utilitate propria vel propinqua, sed² totius regni Christi rem metiamini, incunctanter³ et fidenter Vestrae charitati praesentium exhibitorem, dominum Johannem Fáji sistimus ac commendamus. Vir juvenis est, qui morum integritate cum diligentia juncta in iis, quae apud nos teruntur disciplinis, imprimis theologicis versatus, meruit inter socios per varia munia ad summum usque evehi, calculoque superiorum ad exoticas etiam academias longe emitti. Ille quidem (fidenter de eo pollicemur) sive cultura ejus modi, sive etiam piis obsequiis, cum tempore se eo quo designamus modo comparatum certo Vobis obstensurus est, prius tamen, quam id facto comprobet, de meriori animis Vestris insinuatam cum voluimus Vestramque benevolentiam pro eo exoratum. Excipite eum, Viri Optimi, inque ejus persona ἁγοπιστων procul coetus paternis ac fraternis amplexibus, atque sacra Vestra adyta ei petenti lubentes aperite, quin etiam si quum expetierit opem, non denegate. Idqui tanto promptiare animo, quanto plenius intellegitis res fratrum esse nimis attritas, eo quidem etiam usque in discrimine versari, ut brevi nisi potentissimus rerum arbiter interveniat, ab his quidem oris, non sitis habituri, in quibus etiamsi peroptetis, charitatem erga ἰσόλμων πιστων λαχουνησ contestari valeatis. Optimus Pater servet Vos ad meliora tempora Viri Optimi, servet florem inclytae

¹ Ez utólagos betoldású s majdnem olvashatatlan szót Toókos Sándor főntt a lap tetején, újra írta.

² A „sed“ elé még „rem“-et is írt Fáji, később azonban keresztülhúzta.

³ V. ö. a 1. jegyzet.

academiae Vestrae, Vosque diu cum insigni utilitate publica praesse
diutissime velit, optemus calenti pectore.

Excellentissimorum Vestrorum nominum observantissimi cul-
tores Collegii Bethleniani professores

Stephanus Gyula Szigeti

s[acrosanctae] th[eologiae] prof[essor], h[ujus] t[emporis] rector mpr.

Stephanus Tőke Wásárhelyi

phil[osophiae] et math[eris] prof[essor] mpr.

Enyedini Transylv anorum 1731. 1. Octobris.

25. Octobris. Indulék el Miriszlóróól, édes atyámtól 's anyám-
tól elbútsúzván, kiket hogy még valamikor találhassak életben és
jó egészségben, tselekedje az irgalmas Isten szent fiáért, a maga
dicsőségére, nékem örömömre. — 28. Octobris. Indulék el Tordáról
ló-háton, kedves testvér ötsémtől, Fáji Jóseftől elbútsúzván, (ki is
engemet eddig kísért volt).

Ferenczi Sándor.

Csik-Gyergyó-Kászonszék 1614. évi lustrája.

Az alábbi lustralis lajstrom eredetije Csíkvármegye levél-
tárában található, egyszerű másolatához Szemere László keze által
jutottam. A lajstrom nem teljes, mert a végén látható összegezés
szerint 3310 főt kellene tartalmaznia, holott tulajdonképen csak
1975 névvel találkozunk benne. Hiányos voltáról leginkább meg-
győződhetünk, ha sorra vesszük az egyes községeket, ekkor
ugyanis kiderül, hogy voltaképen Alcsikot és Kászonnak egy részét
tartalmazza, Gyergyó pedig hiányzik.

Az egyes számbaveti községek ezek: Kászónújfalu 114,
Nagykászonjakabfalva 88, Felsőfalva 82, Impérfalva 58, Szentgyörgy
181, Bánkfalva 135, Ménaság 131, Szentmárton 96, Csekefalva 94,
Szentlélek 65, Kozmás 102, Szentkirály 139, Sögöd 81, Tusnád
130, Csatószeg 81, Szentsimon 82, Mindszent 111, Szentimre 163,
Lázárfalva 45. Összesen 1975 fő.

(Rövidítések: h: házában, á: árvái, e: eiusdem, s: vagy sell:
sellére, j: vagy jobb: jobbagya).

Regestrum sedis Siculicalis Csik, Gyergyó et Káson 1614. die 17 mensis Februarii.

Sedes **Kászónújfalu**. Judex Péter János. Kajcsa Imre, Ambrus
Ilyés, Ambrus Pál, Szász Bálint, Tima Gergely, Csobot István.
Cons. foem. Karacsi János veres darabant juncti. *Primpili*: Szabó
László, Fejér Ambrus, Vitos Bálint, Ambrus Ilyés, Kajtsa Imre,
Kajtsa Máté árvái, Vitos István, Bartha István, Király Miklós árvái,
Király János árvái, Király Antal árvái, Szabó Benedek, Tima Ger-

gely árvái, Tima Miklós, Szász Bálint, Szabó István, István Ferencz árvái, Darvas János, Szabó Ambrus árvái, Jáhor Andás, János Mihály árvái, Szabó Domokos, Tima György, Szabó Albert, Csobot István, Csobot Péter. *Pedites pixidarii*: Benedek Karatsi, Csobot Tamás, Kovács Máté árvái. *Libertini*: Mihály Benedek, Barta Benedek, Incze János, Juhász Balázs, Szöcsi András béna, Nyerges Ferencz béna, László Imre árvái, Barta Gergely, Vyda Mihály árvái, István György pauper, Nagy Miklós árvái, Nagy Tamás árvái, Kovács János, Balázs János, Tizes János, Tizes Péter, Péter Miklós árvái, Nagy András, Bálint István, Tima Gergely, Szász Bartalis árvái, Péter János judex, Nagy Márton árvái, Hunyadi Mihály, Balás András, István Miklós árvái, Balás Péterné, Márton Máté, Pál János más házában lakó, Juhász István, Vajda Bálint világtalan. *Antiqui jobbágones*: Sidó Mihály Béli Salamon jobbágya, Sidó Gergely ejusdem, Agoston Antal ejusdem, Barabás Tamás e., Balás Mihály e.; Máté Balás Bors Tamás jobbágya, Máté Márton árvái e., Ambrus Mihály e., Boldizsár Benedek e., Antal Gergely e., Benedek Mihály árvái e.; Bolyák Lukács is maga mondgya, hogy Mátyás Jánosnak kötötte magát, maga szabad székely féle volna. *Inquilini*: Sipos János Csobod István házában, magyar. Oláh András Tima Miklós házában lakó. Oláh János is ugyanott lakik. Duló Gergely Szász Bálint házában lakó. Beke Lőrincz Juhász István házában lakik. Vojka nevű oláh Bartalis Kató házában. Hajdu István Ambrus Pál házában lakó oláh. János Varga Szabó László házában lakó oláh. Fekete István Király János árvái házában. Fekete György Király Antal házában. Kicsid János azon házban magyar. Király János azon házban lakó. Vidralábú Márton István. Vajda Bálint házában lakó oláh. Raab Mihály Vitos Bálint házában. Szeben András Imre János házában lakó. Szász Bartalis házában lakó vén oláh. Balás János házában lakó Csikos István oláh. Nagy András házában Hosszu István oláh. *Servi conductitii*. Fejér Ambrus szolgálja idegen. Agoston Antal szolgálja Mihók, fejéregyházi fii. Ambrus Pál szolgálja egyik szászkapusi Lőrincz, a másik Andor oláh fii, nem tudják hová való. Kajcsa Imre szolgálja Szász Márton. Fikosi Szász Bálint szolgálja Lenárt szász Muszkai. Endes Benedek Mihály Tamás árvái házában lakó. István Ferenczné szolgálja János somjai fii Szilágyban. Szabó Benedek szolgálja István. Baláss Péterné szolgálja János. Torjai fii Mihály. Péter Miklósné szolgálja Oláh István. Nagy András szolgálja Füstös Mihály. Tizes Péter szolgálja Laczkó Parlagi.

Nagy Kászon Jakabfalva. *Judex*: András Márton. *Primi-pili*: Bartha István. Márton Mihály. Kovács Tamás. Veress Márton veres darabont. Gergely Tamás drb. Gergely György drb. Veress Imre drb. ex off. fasti. *Primi-pili*: Kovács Tamás. Barta István. Kajcsa György. Nagy György. Kovács István. Márton István. Márton Mihály. Gergely Domokos árvái. Kőrös Lőrinczné árvái.

András Mihály. Pál Tamás. *Confiscati*: Kolozsvári János. *Servi pixidarii*: Nagy Szilveszter. Simén György. Bálint Ferencz. Ferencz György. Ferencz László. *Libertini*: Ferencz Gergely. Gergely Gyula. Gergely Tamás. Léstyán Ambrus árvája. Bölöni István. Dómos Benedek árvája. Márton György koldus. Máté Péter. Péter Márton. Nagy Fülöpné veje Bálint. P. Túson János árvái. Túson Miklós. Gergely Pál árvája. Veres Márton. Benedek Lőrincz árvái. Márton Pál. Kajcsa Simó. Kerekes István árvái. Kajcsa Péter. Kajcsa Mihály árvái. Kajcsa Demeter. Máté Gergely félszeg. Márton János. Istvá Mihály. Baricz Máté. János Balázs. Péter Mihály. Menyhárt István. György András kezetlen. Veress Mihály. Mihály Lőrincz. Miklós Lukács árvája. Bálint Gergely árvája. Ferencz Lukács árvái. *Jobbágiones antiqui*: Varga Miklós árvája. Fejér István jobbágya. István Balázs, János Mihály jobbágya. György András e. György Péter e. *Confiscati*: Kolozsvári János, Barta István jobbágya, ki most elszökött a jószágáról. *Inquilini*: Adorján Simon, János Mihály házában lakó. Kálina Péter e. pénzes földön lakik. Bölöni Péter e. u. u. Csiz Pál Csutak György házában. Gál Máté, Veres Mihály házában. Pál kovács e. Fehér György, Márton István házában. Nagy Szilveszter házában lakik: Kézdi István, kinek elégett a háza. Nagy Szilveszter házában egy oláh Opra havasából. Kajcsa Demeterné házában lakó oláhok. Benedek Lőrinczné u. u. Jákó Gergely Simén György házában, kézdiszentléleki. Jákó György Fóris Lőrinczné sellére. Egy hegedüs oláh azon házban. Pál Tamás házában lakó Buca István szunyogszegi. Benkés Lőrincz, Ferencz György házában lakó Ilyefalvi. *Servi extranei*: Márton Pál szolgálja oláh Havasdi István. Máté Gergely szolgálja oláh István Fogaras föli. András Mihály szolgálja János ugyan. Körös Lőrinczné szolgálja Szász prásmári. Ferencz György szolgálja szász, nem tudják hová való.

Felsőfalu. Bodros János iudex. Pál Balás primipil. Pál Gergely liber. Sigmond György drb. Balás János Mihály drb. Gergely György drb. Mátyás Mihály drb. Máté Baás drb. *Primpili*: Tamás Gergely. Mihálcz Gábor. Tamás Jakab. Szabó Máté. Piár Pál béna. Gáspár Máté. Gáspár János. Agoston Márton. Santa Péter centurio. Potyó István. Pál Balás, Pál István árvája. Szabó Péter. Pál János. Keresztes Benedek. 16. Fábian Péter világtalan. *Pedites pixidarii*: Péter Márton. Mátyás Mihály. Fekete János. Mihály András. Keresztes János. Szegedi György. Bálint István. Mihály Ferencz. Lőrincz András. Bodó Balás. Bodó István. Bocskor Lőrincz. Máté Pál. Máté Balás. Sigmond György. Bodó András. Lukács Péter. Fodor Miklós. Benkés István. Miklós András. Lukács Tamás. Sigmond Lőrincz. Sigmond Mihály árvája. Bodó János iudex. Gergely János. Pataki Miklós. Péter Balás. János András. István András. Bodó László. Bodó Balás alsó. Veress Pál. István Antal. Mihály Balás. Pál Imre. Pál István. Bartalis Ferencz. Bodó

Bálint. Becze Gergely. *Libertini*: Lázár Benedek. Sebe Incze. Pál János. Lukács Ambrus. Sebe Balás. Pál Imre. Modis János. Bodó János árvája. Keresztes István. Péter Varga árvája. Fekete Imre á. Szabó György. Modis Gergely árvája. Gáspár Mátyás. Bartalis Péter á. 16. Bodó György á. Tamás Adorján, Márton Miklós, Tamás Imre á. solymá.ok. *Jobbagiones antiqui non sunt. Confiscati*: Varga Jakab. *Inquilini*: 31.

Impérfalva. István Miklós iudex. *Primipili*: György János. Ferencz Gergely. Benedek Márton. Nagy Domokos. Nagy János. Nagy Miklós. Balázs András. Balázs Máté á. Porkoláb Fábán. Porkoláb Antal á. Fábán Antal világtalan. János Mihály regens iudex. Jakab János. Bartalis Márton. Csutak György. Csiki István diák, iskola mester. István Bálint. Pál Antal á. Rafain Jakab. Balázs András. Balás Máté á. Balázs Antal. 26. Kerekes Domokos fia István. *Pedites pixidarii*: István Ferencz. István Barabás á. Mihály Balázs. István Miklós iudex. Bálint Péter. István Péter. Gábel Balázs lábatlan. Gergely Balázs. Ferencz Mihály. Ambrus János. Pál András. Veress Gergely. Fülöp János. Balázs Barabás. Szebeni Lőrincz. Bodó Benedek. István Balázs á. Csutak Péter. Fejér András. Modis Miklós á. 20. *Libertini*: János Demeter. Siket Péter. *Jobbagiones antiqui*: Varga György. Lázár Istvánné. Balázs Lőrincz: Mátyás Jánosé. *Jobbagiones sponte se obligantes*: Pál István veres darabant Lázár Istvánnak adta magát. *Inquilini*: Vizi Péter Rafain Jakabé. Mihály Lőrincz János Mihályé. János Varga. Bálint György. Mais Mihály. Sziogyártó György. Mais Gergely. Gazda István. Veres István. Numerus Primipilorum in sede *Kászon* ad belligerendum aptorum: 59 Árvák bénák löfejek közül: 19. Veres darabont, a ki szolgál: 61. Bénák: 6. a hadba ment: 44. azok közül bénák árvák: 40. *Inquilini*: 79. *Servi extranei*: 27.

Szt. György. Franciscus Máté iudex. *Primipili* Keresztes Tamás. Keresztes Pál. Keresztes Péter. Gegő Ferencz. Bodó Miklós. Pál János. Ambrus István gyalog szolgál. Ambrus Péter. Bodó Benedek béna. Bóné János b. Lacz Imre. Gergely Péter. Barta Péter. Ficz Pál. Ficz Bálint. Karacsi György. Csiszér István. Károlí Péter, Gál Ferencz. Gál Péter. ma Pál. Mihály Diák. Bodor János. Farkas Tamás. Karacsi István. Kánya Lukács. Kánya János. Kánya Imre. Bodor Péter. Kovácsi Gergely. Kovácsi Márton. Texe Márton gyalog szolgál. Kánya Mátyás béna. Boldizsár Ferencz. Szász Máté. Bálint Kovács. Veress Máté. Tompos Péter. Tompos Antal erőtlen. Koncsag Tamás. Simon Miklós. Csedő Péter. Bálint Pál. Bálint Gergely béna. Fülöp János. Kelemen János. Benedek Lőrincz. Antal György. Pál Antal. Antal Gergely. Csizér Gergely. Ványalós Tamás. Kolumbán Keresztes. Bocskor János centurio. Bocskor Mátyás. Péter András. Antal Péter. Texe István árvája kicsid. Antal Balázs á. Kánya Antal á. Simon Lőrincz á. József Diák gyalog szolgál. Veress János árvája. Szász György.

Király Mihály gyalog. Tima Márton. Benedek Péter á. Pap Péter á. Gegő Mihály. Pál Tamás árvái. *Pedites pixidari*: Mihály István. Magyar György. Magyar János. Simon Ferencz. Márton Bálint á. Simon Péter. János Tamás. Imre György á. Tánczos Gergely á. Pökő Péter. Vátak Gergely. Vargyas Péter á. Okos János á. Kovács Máté á. Tompos Mihály. Koncsag Mihály. Csedő Pál. Csedő Miklós á. Kalocsa Tamás. Nyirő Balázs á. Thörök Imre. György János. Varga János á. Petres Márton. Kovács Benedek. György Kovács Tamás. György Kovács Lőrincz á. Gabri Miklós. Gyártó Pál. Gyártó János. Bernád János á. Vargyas András béna. Gábor Péter beteges. *Libertini*: Gergely János simplex. Fazakas Lőrincz. Ábrám János. Dakos János. Kánya János. Balázs Benedek. Lukács Péter. Szorok András. Máté Kovács. Olá Ferencz. Vargyas Imre. Kánya György á. Tima Péter. Tima Demeter. Tamás Balázs á. Tamás Péter á. Dudor Márton á. Tánczos Mihály nyomoru. Ványolós Bernárdin. János András béna. Szegedi János. Karacsi Ambrus. *Jobbagionos antiqui*: Bak Tamás: Béli Kelemen jobbágya. Gyártó Lukács ejusdem. 1. Gyártó Balázs e. 2. Gyártó Balázs e. Szász János e. Bándi Lőrincz e. Balás Bernárd e. Csedő János e. Sepsi János Gál Péter jobbágya. Balika Benedek e. Kalocsa György Kelemen János j. Mízes Lőrincz Lacz András j. *Fejekötött*: Nyerges Péter a Béli Kelemen medgyes kertjébe ment volt, azért kötötte oda a fejét (vagyon annak 4 esztendeje). Szász János. *Confiscati*: György Kovács Imre Koczó Demeternek kötötte volt magát adós-ságáért, hogy meg nem adhatta, azután Koczó Demeter ujólag megváltá Kamuti Farkastól. *Inquilini*: Kendi István Tódor Bálint házában lakik. Nagy János Czikó Ferencz házában lakik. Nagy Péter Gegő Lukács árvái házában. Kosa Benedek Antal Péter házában. Okos István Gál Péter h. Bándi Márton Ficz Pál h. Nagy Mihály e. Szilágyi Mihály Gál Ferencz h. Kosa Tamás Barta Péter h. Máté Varga Szász Czikó Miklós h. Sükösd Benedek e. Szász Mihály Mihály Deák h. Török Péter Béli h. Réti Lukács Mihály Deák h. Veres János Koczóné h. Szász Mátyás Kovács István h. Szász János e. Olá János Tompos Péter h. Nagy Péter Csizsér István h. Daró András Tima Pál házában. Nagy István Barta Péter h. Szalai Péter Kelemen János h. Baróti Balázs Koczóné h. Szász Bálint Mihály Diák h. Szász János Pál Antal h. Balog György Koncsag Mihály h. Conka Mihály Ványalos Mihály h. Koboti Miklós Pál Ferencz h. Csuka János Boldizsár Ferencz h. Mészáros István Olá Lőrincz h. Olá János Ványalos Tamás h. Tivadar olá János András h. Olá Mihály Péter Deák h. Daró György e. Hideg György Béli h. Gál János, György János árváik. Szász Lénárd Kaczóné sellérje. Kis Márton Janos Tamás sellére. Gabri Márton Bernád János h. Szécsi Károly e. *Servi extranei*. **Bánkfalva**. Főember: Lacz András. *Primpili*: János István. László István. Máté Pál. Benedek Tamás. István Demeter. István

Bálint. Szebeni Ferencz. Karacsi Benedek. Gotkér Tóbiás. Mihály Benedek árvái. Gál Keresztes. Karacsi András á. Varga György fia. György Bálint. Bene Péter. Lénárd János á. Kósa Miklós. István Kelemen. Antal Barabás. Pál János. Jakab Mihály. Bene János. B. Antal. Moldován János. Mihály Márton. Pongrácz István á. Péter Ferencz. András Miklós. Márton Gergely. Ferencz György. Antal Ferencz á. Miklós András. Benedek Bálint. Péter diák (királybíró.) Bőjte Miklós. Kaczó Demeter á. Szőke Mátyás. Jakab Gergely. Tóbi Tamás. Bala Mihály. Benedek Péter á. Nagy Kelemen. Mihály Albert á. Tamás Pál. Csató Lőrincz. Boldizsár Imre á. Pál Márton. Máté Gergely á. István Albert. Vitos András. Szabó Miklós. Simó István. *Pedites pixidari*: István Miklós. János Barabás. Czirják Bálint. Virág Péter á. Lőrincz Dániel á. György Péter. György István. Antal János. Mihály Márton á. Léstyán János. Ficz Mihály béna. Okos Demeter. Cseke János. Bala Tamás. Imre Gergely. Péter Ferencz á. Balázs Tamás. Balázs János. Tamás János. Dánél János a. *Libertini*: István Balázs. István Benedek. Gergely Ferencz. Bala István. Ambrus István. Incze Márton. Császár István. Modor György. Karacsi Péter á. Tóbi István á. Dánél János á. *Antiqui jobbagiones*. Olá János Béli jobbágya. Benes Mihály e. Benes Márton e. Benes Mátyás Beetz Tamásné jobbágya. Török Mihály Bogár Jánosé. Dobondi János Lacz Andrásé. Koczó Márton e. Török Márton e. Sándor Ferencz Szabó Mihályé. Antal Ferencz Béli job. Patkos János e. Szalai János e. Koczó Simó e. *Feje kötött*. Gábor Péter esett volt paráznságba, miben megfogták Béli Kelemen földén, fejére ítélte a törvény, azért kötötte magát oda. A jószágából kihányatta feleségét, gyermekeit, ő maga imitt-amott bujdosik... löfő ember volt. Virág György azon dolgoért, hogy megmenthesse apját, ő is oda kötötte fejét mellette, vagyon 2 esztendeje. *Inquilini*: Szász János Becze Tamásné házában lakó. Barát Péter Béli házában. Kádár Mihály e. Karacsi Mihály Csedő Mátyáséban. Pataki Gergely Bartó István házában lakó. Szőcs Péter Péter Diák józága alatt való házban. Szőcs János Tamás János h. Nagy Bálint Antal Bálint h. Mojzes Ferencz Kaczóné h. Olá János Szabó Miklós h. Rác Péter Péter Diák h. Tamás e. Magó Máté e. Patkos Tamás e. Török Márton e. Katona István Bocskor János h. Olá Máté. Szász György Barabás Ferenczné. Zöld Imre István Kelemen h. Debreczi Pál Antal Pál h. Daró János e. Török Pál Kolumbán Keresztesé. Benes Ferencz István Kelemen sell. Lázár Péter Kaczóné sellére. Szabó János Balázs Benedek sell. Hajdu Ferencz e. Botos Pál Márton sell. Lőrincz Mihály Máté Péter sell. Jakab István Péter Ferencz sell. Sükösd Márton Kelemen Ferencz sell. Jakab István Péter Ferencz sell. Czirják Márton Kelemen István sell. Czirják Mihály Balázs Benedek sell. *Servi extrami*: Gyulai Balázs loksági, itt telepedett meg, házas ember.

Győrffy István.

Adattár.

3.

Erdőcsinádi Szucsáky Ferencz meghívja agyagfalvi Sándor Mihályt a magyargyerőmonostori Kabós Klárával tartandó lakodalmára.

Erdőcsinád, 1751 januárius 10.

Spectabilis ac generose domine, domine mihi amitiose specialiter summa cum reverentia colendissime!

Minekutánna ezelőtt három esztendőkkel való párosodásomat az halál gyászban borította volna, kevés időt engedvén az én előszöri csendes életemnek, ebbeli gyászt az elfolyt 1750-dik jubilens esztendőben kevés örömmel Pünkösöd havának huszan-hetedik kellemetes napján tekintetes nemzetes Magyar Gyerő Monostori Kabos Ferentz uram tekintetes nemzetes Klára nagyobbik hajdon leányával való mátkásadásommal felváltám, kinek kiházásitása létét édes nemző uri atyja rendeléséből termináltatott nemes Kolos vármegyében M. Gyerő Monostoron meglenni 16. affuturi mensis Februarii, melyre nézve innen nemes tordavármegyei e. csinádi csekély házamtól való indulásomat termináltam Isten segedelmével ad 13-um praementionati mensis Februarii, kihez képest már régen hozzám sok izben megtapasztalt sincera addictioit előttem forgatván, most is bátorkodtam incommodálni és egyszerűsmind invitálni nászomban a feljebb specificált helyre; kérem is quam respectuosissime, régi kedves jó uramat, Kegyelmedet, hogy ad praefixum terminum ide, e. csinádi házambhoz magát megalázni méltóztassék, hogy Kegyelmednek praesentiajával csekély számból álló nászom condecoráltassék, én is ebbeli fáratságát, hozzám megmutatott sinceritását in similibus vel in aliis nékem parancsolván, alázatosan demeriálni tartom szoros alázatos obligatiómnak lenni.

Isten hozza szerencsés friss jó egészségben kedves jó uramat és maradok, az én régi kedves jó uramnak, Kegyelmednek már régen elköltözött szolgálja

E. Csinád, die 10. Januarii, anno 1751. Szutsáki Ferentz mpr.

P. S. Kabos László uram köszönti minden jóknak szives kívánságával Kegyelmedet és az elmúlt karácsonyi szent innepekre is ígéleti szerint jó szívvvel látta volna, de ugyancsak kéreti most is általam, hogy ezen alkalmatossággal magát régi barátságért ne sajnálja megalázni és Monostorig felfáradni; atyaliságos affectioját ő kegyelme is velem együtt szivesen megkívánja szolgáltni és ez iránt való jó válaszát minél hamarább elvárom.

Czim: Spectabili ac generoso domino domino Michaeli Sándor de Agyagfalva (Condignis dignitatis ac officiorumque titulis, titulis) Domino mihi singulari observantia colendissimo. *Agyagfalva.*

(Egészen sajátkezűleg írt eredetije a széki gr. Teleki-nemzetség Sárdi Szmén osztályában, missillsek.)

Ifj. Biás István.

4.

Ifj. gróf Teleki Ádám és báró Wesselényi Mária lakodalmi meghívója.

Kendilóna, 1766 augusztus 25.

Méltóságos liber baronissa asszony,
Teljes becsülettel való sógorasszonyom!

A mely nap kiáltottam az Urhoz, azonnal meghallgatott engem, a midőn kegyelmesen reám, bűnös szolgáljára tekintvén, sok viszontagságaim között is második édes feleségem, néhai gróf ifju Thoroczka Klárától származott, tulajdon magam nevemet viselő edgyetlen edgy örökösömnek, ama nagyérdemű néhai liber baro Wesselényi István ur Mária nevezetét viselő kisasszony leányával hit által való egybenkötetésekkel engem megvigasztalni méltóztatott, kiknek is lakodalmi solemnitások megedgyezett akaratból ezen folyó 1766-dik esztendőben, Septembernek 23-dik napjára Sibóra rendeltetett és ottan azon lakodalmi solemnitás véghez menvén, ide k.-lónai házamhoz kedves fiam jövődöbéli fája el is hozzattatik.

Ha pedig ezen kegyelmes Istenemtől nékem engedtetett örömöm annyival is egészségbe lehessen, kérem a méltóságos asszonyt teljes bizodalommal, hogy ad 25-tum Septembris, ide k.-lónai házamhoz magát megalázni méltóztassék.

En ezen hozzám mutatandó különös szivességét mindenkoron viszontagolni kész lések, aminthogy vagyok is

méltóságos liber baronissa asszonyoknak, teljes becsülettel való sógorasszonyomnak,

K. Lóna, 25-dik Augusti, 1766.

Igaz köteles kész szolgálja,
g. Teleki Ádám mpr.

A meghívó alján: M. B. Jósika Mósesné, Wesselényi Mária sógorasszonyomnak.

(Eredetije az Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltárában: gróf Gyulay-Kuun család levéltára).

Ifj. Biás István.

Wolphart István címeres ajtaja 1579.

Berkenyesi István síremléke 1595.

Báthori Kristóf címeres táblája 1580.

Kakas István czimere 1590.

Báthori Kristóf címeres táblája 1581.